Utlåtande EkUU 15/2021 rd– RP 73/2021 rd

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 58 d § i lagen om smittsamma sjukdomar och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 58 d § i lagen om smittsamma sjukdomar och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (RP 73/2021 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- jurist Mirka-Tuulia Kuoksa, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringsråd Liisa Katajamäki, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringsråd Ismo Tuominen, social- och hälsovårdsministeriet
- överläkare Paula Tiittala, social- och hälsovårdsministeriet
- överinspektör Oona Mölsä, Regionförvaltningsverket i Södra Finland
- överläkare Otto Helve, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- ekonomisk expert Miika Heinonen, Konkurrens- och konsumentverket
- verkställande direktör Timo Lappi, Turism- och Restaurangförbundet rf
- ansvarig för samhällsrelationer Mikko Laakkonen, Servicefacket PAM rf
- expert Karoliina Katila, Företagarna i Finland rf
- direktör Maria Sahlstedt, Tapahtumateollisuus ry
- verksamhetsledare Tommi Saarikivi, Finlands Teatrar rf
- professor Olli Vapalahti, Helsingfors universitet
- restaurangägare Henri Alén.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- undervisnings- och kulturministeriet
- Finlands Olympiska Kommitté rf
- Muoti- ja urheilukauppa ry
- Suomen kunto- ja terveysliikuntakeskusten yhdistys SKY ry
- Compass Group Finland Ab
- forskardoktor, docent Tuomas Aivelo, Helsingfors universitet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Det viktigaste innehållet i och syftena med propositionen. Giltighetstiden för vissa temporära bestämmelser i lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016) för att förhindra spridningen av covid-19-epidemin föreslås bli förlängd. De föreslagna bestämmelserna ska fortfarande vara temporära och gäller hygienkrav och restriktioner i verksamheten i förplägnadsrörelser och andra tjänster.

Vidare ska bestämmelserna om kontroll och överklagande av skyldigheterna fortsätta att gälla. Definitionen av närkontakt i bestämmelsen om förutsättningar för användning av lokaler preciseras så att de skillnader i smittrisk som hänför sig till utrymmen inomhus respektive utomhus beaktas.

Syftet är att säkerställa att myndigheterna har tillräckliga befogenheter vid ett eventuellt försämrat epidemiläge. Lagstiftningen anger således en maximinivå för restriktionerna. De verkställande myndigheterna ska, utifrån en förordning som statsrådet utfärdar senare, pröva i vilken utsträckning fullmakten behöver utövas.

Ekonomiutskottets tidigare ställningstaganden. Ekonomiutskottet har i olika faser av coronapandemin tagit ställning till flera lagstiftningspaket som syftar till att dämpa spridningen av virus (bl.a. EkUB 3/2020 rd, EkUB 7/2021 rd, EkUU 9/2020 rd, EkUU 21/2020 rd, EkUU 6/2021 rd och EkUU 8/2021 rd).

Ekonomiutskottet har i sina ställningstaganden – även med stöd från grundlagsutskottet (GrUU 6/2021 rd och GrUU 11/2021 rd) – förutsatt att det i fråga om olika typer av aktörer föreskrivs separat om restriktioner så att de överlag bara gäller de verksamheter där de är nödvändiga och att restriktionerna bara kan upprätthållas inom de geografiska områden och i den omfattning som det är nödvändigt för att uppnå lagstiftningens syften.

Bedömning av den primära lösningen. Ekonomiutskottet anser det vara motiverat att de hälsoskyddsansvariga myndigheterna har lämpliga befogenheter för att vid behov inskränka verksamhet som innefattar socialt umgänge och fysisk närhet också när detta kan strida mot rätten att utöva näringsverksamhet. Restriktioner som införs för att förhindra att en smittsam sjukdom sprids bör kunna verkställas snabbt om epidemiläget kräver det. Samtidigt understryker ekonomiutskottet att det allra skadligaste är om viruset sprider sig i stor skala. Det är viktigt att regleringen möjliggör tillräckligt effektiva och effektivt riktade åtgärder för att begränsa de situationer där människor utsätts för smitta.

Den primära lösningen, det vill säga att i lag fastställa en maximinivå för hur tillämpningsförordningen och de verkställande myndigheterna får införa restriktioner, är i sig ändamålsenlig, om man ser till vad som sägs ovan.

Det är dock viktigt att restriktioner införs och bibehålls bara i den utsträckning som det är absolut nödvändigt och om andra lindrigare metoder inte har gett önskat resultat. Sett i det perspektivet är den föreslagna ändringen, som innebär att det görs skillnad mellan restriktionerna för utrymmen

utomhus respektive inomhus, mycket välkommen. Inomhus smittar viruset mycket lättare än utomhus.

De statsrådsförordningar som stöder sig på lagen om smittsamma sjukdomar och lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet och de myndighetsanvisningar på lägre nivå som fortfarande stöder sig på förordningarna har hittills innehållsligt till största delen utformats så att de fullt ut kan dra nytta av det maximala mått som lagstiftningen tillåter. Maximinivån bör dock inte i praktiken bli miniminivå. Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att ett förbättrat smittläge återspeglas i verkställighetsbestämmelserna och i fortsättningen ger utslag i myndigheternas anvisningar utan grundlöst dröjsmål. Den föreslagna långa giltighetstiden visar att det behövs prövning när restriktionerna fastställs.

Omvärlden. Motiveringen i enskilda bestämmelser ersätts i propositionen med hänvisningar till flera tidigare riksdagshandlingar, vilket kan göra det svårare att bedöma de föreslagna ändringarna. Trots att den föreslagna regleringen, med undantag för smärre ändringar, är densamma som i den gällande lagstiftningen, har omvärlden för lagstiftningen förändrats avsevärt.

Den föreslagna regleringen motiveras bland annat på följande sätt: ”... är det fortfarande möjligt att Finland hamnar i ett avsevärt allvarligare epidemiläge än vi hittills har upplevt.”

Ekonomiutskottet delar uppfattningen att läget kan förvärras, särskilt till följd av virusmutationer, och konstaterar att det fortfarande råder stor osäkerhet kring viruset och dess spridning. Samtidigt påpekar utskottet att situationen i dag i många avseenden är annorlunda än under tidigare perioder före de nya infektionsutbrotten, eftersom vaccinationerna går framåt och vi har betydligt mer kunskap. Tidigare har det inte i något stadium av en viruspandemi funnits så stor vaccinationstäckning som i dag. Inte heller har det funnits så mycket kunskap om viruset, dess spridningsmekanismer eller behandlingen av patienter som vi har i dag. Mot bakgrund av de senaste uppgifterna ser det ut som om vaccinationstäckningen kommer att nå en relativt god nivå redan i sommar, vilket också ställer uppskattningarna av virusinfektionernas belastning på vårt hälso- och sjukvårdssystem i ett annat ljus. Effekterna av vaccinationerna ger framför allt utslag i en minskning av de allvarligaste sjukdomsbilderna, vilket återspeglas tydligt i belastningen på sjukvården. Det yttersta syftet med restriktionerna och deras legitimitet har förutom att de ska förhindra spridning av virussmitta varit en strävan att säkerställa att sjukvården har fullgod kapacitet.

Konsekvent behandling av olika sektorer. I sitt tidigare utlåtande om restaurangrestriktionerna (EkUU 10/2021 rd – Ö 5/2021 rd) konstaterade utskottet att det med avseende på konkurrensen och marknadens funktion är viktigt att företagen har jämbördiga konkurrensförutsättningar och att denna konstellation snedvrids så lite som möjligt av restriktionerna för att förhindra spridning av smittsamma sjukdomar.

Det faktum att konkurrensen vanligen är lokalt förankrad beror på tjänsteverksamhetens uppbyggnad. Det kommer trots det oundvikligen att skapas geografiska gränser som leder till snedvridning av konkurrensen. Ekonomiutskottet konstaterar att det är svårt att förhindra lokala marknadsstörningar av den här typen. I denna situation är det dock också objektivt motiverat att konkurrensförhållandena skiljer sig åt: epidemiläget är ett kriterium för särbehandling. Det ojämlika konkurrensläget på lokal nivå har lindrats av att restriktionerna har varit kortvariga. Den nu före-

slagna lagstiftningen avses gälla till och med den sista december i år. Den totala restriktionstiden blir således ett och ett halvt eller nästan två år beroende på bransch och med en viss innehållsmässig variation.

De nuvarande restriktionerna förefaller att ge upphov till dels inkonsekventa förbud, dels paradoxala friheter beroende på bransch. Enligt uppgifter till utskottet kan det beroende på bransch och tillsynsorgan samtidigt vara tillåtet att hundratals personer är närvarande inomhus. Ändå har det tillåtna antalet personer på utomhusarenor begränsats till några tiotal. Med avseende på proportionalitet, godtagbarhet och likabehandling av näringarna anser ekonomiutskottet det vara viktigt att restriktionerna står i rätt proportion till varandra. Följaktligen hoppas ekonomiutskottet att social- och hälsovårdsutskottet tar ställning till möjligheten att lindra kravet på två meters säkerhetsavstånd inomhus, självfallet med hänsyn till hälsosäkerheten.

Med hänvisning till den förändrade omvärld som behandlas ovan, i synnerhet i och med den sannolika effekten av vaccinationstäckningen, betonar ekonomiutskottet att regleringen möjliggör att restriktioner läggs fast utifrån sjukdomsläget, men att restriktioner inte får införas utan att det finns ett absolut behov av dem.

Hur verkningsfulla restriktionerna är. Det är tydligt att spårning med gott resultat och restriktioner intar en framträdande roll för att hantera smittläget. Likaså är det uppenbart att resultatet av dessa åtgärder kommer att vara beroende av hur samvetsgrant allmänheten iakttar bestämmelserna. Det är omöjligt att genomföra en allomfattande och absolut kontroll av karantän och andra hälsosäkerhetsåtgärder. I det perspektivet är det allra viktigast att restriktionerna och föreskrifterna har en bred legitimitet och acceptans också vad beträffar träffsäkerhet och verkningsfullhet. Om medborgarna inte upplever att bestämmelserna är proportionerliga eller befogade, är det risk för att de inte följs. Det finns en tendens att sociala tillställningar blir privata tillställningar, när restriktioner inte upplevs som motiverade.

Ekonomiutskottet upprepar sin uppfattning i sitt tidigare utlåtande (EkUU 9/2021 rd – RP 39/2021 rd) att metodurvalet för att förhindra spridning av smittsamma sjukdomar bör vara öppet för insyn redan vid beredningen och med tillhörande argument bli offentligt i ett så tidigt stadium som möjligt. Detsamma gäller nyckeltalen för smittspridning och hälso- och sjukvårdskapacitet, eftersom introduktionen av varje åtgärd är kopplad till det rådande läget eller hur nyckeltalen utvecklas. Detta skulle ge näringsidkarna bättre möjligheter att förutse framtida reglering.

Coronapass. Utskottet ser det som nödvändigt att det samtidigt som restriktioner införs också finns en vision för hur samhället ska öppnas upp igen. Hur samhället öppnas är kopplat till kriterierna i klassificeringen av epidemifaserna. De ingår i handlingsplanen för hybridstrategin för att bekämpa spridningen av coronaviruset. Statsrådet har publicerat en exitstrategi för hur restriktionerna ska lättas gradvis. Ekonomiutskottet efterlyser mer konkreta planer för olika branscher.

Ett så kallat coronapass kan vara ett väsentligt element för att återställa den samhälleliga aktiviteten. Ett standardiserat intyg anpassat till det europeiska intyget visar att innehavaren har vaccinationsskydd eller ett negativt testresultat. Ekonomiutskottet föreslår att social- och hälsovårdsutskottet i sitt betänkande förutsätter att statsrådet skyndsamt utreder möjligheten att införa ett sådant intyg.

Sammanfattande kommentarer. Så länge restriktionerna gäller kan förplägnadsrörelser inte servera middagar kvällstid. Enligt uppgifter till utskottet är detta en tröskelfråga med avseende på den företagsekonomiska lönsamheten i verksamheten. Svårigheten med den aktuella propositionen är således att de föreslagna restriktionerna vad beträffar konsekvenser kan jämställas med en fullständig nedstängning. Men förplägnadsrörelserna föreslås formellt sett kunna ha öppet och därför uppfyller inte ersättningssystemet för de föreslagna skärpta restriktionerna den aktuella begränsningsregleringen. Varken i utfrågningen av sakkunniga eller i skriftliga yttranden har det presenterats några orsaker till varför de föreslagna klockslagen bland annat för servering av alkohol är nödvändiga i den här formen eller vilken inverkan det har på hälsosäkerheten att serveringen upphör explicit klockan 17.

När restriktioner införs gäller det att väga de totala konsekvenserna mot varandra för att skapa balans mellan olägenheter och nytta. Under coronapandemin har utskottet upprepade gånger påpekat att kravet på träffsäkra och noggrant avgränsade åtgärder blir mer påtagligt när de exceptionella förhållandena och därmed också restriktionerna drar ut på tiden. Det är uppenbart att ingen enskild metod kan lösa problemet, men det är just därför som alla åtgärder som även bara delvis minskar spridningsrisken bör vidtas. Inledningsvis bör mindre stränga restriktioner införas. Tyngre restriktioner bör tillgripas först när de lättare restriktionerna har visat sig vara otillräckliga.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande EkUU 15/2021 rd

Helsingfors 12.5.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juhana Vartiainen saml
vice ordförande Hanna Kosonen cent
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Eeva Kalli cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Minna Reijonen saf
medlem Janne Sankelo saml
medlem Joakim Strand sv
medlem Hussein al-Taee sd (delvis)
medlem Veikko Vallin saf
medlem Tuula Väätäinen sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.

AVVIKANDE MENING /saf och saml

Motivering

Syftet med propositionen är positivt. Propositionen syftar till att införa sådana restriktioner för bland annat restaurangbranschen som inte leder till en spridning av pandemin, när samhället öppnas. Men propositionen är sträng och orsakar onödig osäkerhet inom branschen, och den goda avsikten kan rentav ha motsatt effekt.

Om det är fråga om en försiktighetsåtgärd, måste avsikten lyftas fram tydligare

Stränga restriktioner är motiverade om man kan förvänta sig en tydlig försämring av den epidemiologiska situationen, exempelvis för att mer aggressiva virusmutationer sprids. Den här typen av mål och villkorligheten i de stränga restriktionerna måste därför lyftas fram i lagtexten och i informationen till allmänheten och de tjänstemän som ska tillämpa dem. Det minskar osäkerheten bland branschaktörerna och risken för ojämlikt bemötande från myndigheternas sida.

Giltighetstiden är för lång

Regeringen föreslår att giltighetstiden för den temporära bestämmelsen förlängs till den sista december i år. Det är ett halvår, vilket är en lång tid i ett föränderligt sjukdoms- och vaccinationsläge. Vidare är det inte meningsfullt att behålla restriktioner för säkerhets skull, utan de måste i varje situation basera sig på de rådande utsikterna. Därför måste giltighetstiden förkortas.

Säkerhetsavståndet eventuellt överdrivet

I propositionen är säkerhetsavståndet fastställt till två meter. Epidemiologiskt sett kan fullgod effekt emellertid uppnås med kortare avstånd. I många restauranglokaler kan det vara överöverkomligt svårt att ordna med två meters avstånd.

För stränga restriktioner inomhus

Många restauranger har idéer för hur smittrisken kan minimeras exempelvis med var kunderna rör sig inne i restaurangen och hur lokalerna och inredningen är planerade. Luftrening, luftkonditionering, desinficering och andra faktorer måste spela en roll för hur stränga restriktionerna är för enskilda företag. Nu belönas företagen inte för egna initiativ, utan alla företag behandlas lika, oberoende av vad de satsar.

Minimala restriktioner utomhus

Vi undertecknade anser att kravet på avstånd endast inomhus är en välkommen ändring. Det finns nästan inga vetenskapliga belägg för smittrisk utomhus. Därför måste restriktionerna avvecklas eller åtminstone lättas betydligt till exempel i barer som är uteserveringar och i restauranger som serverar mat. I synnerhet i sommar kan det tillåta så gott som normal företagsverksamhet. Om företag som förlägger sin verksamhet utomhus blir populärare på bekostnad av företag med inom-

husverksamhet, kan en sådan lättnad i restriktionerna paradoxalt nog underlätta det epidemiologiska läget.

Restriktioner med klockslag alltför stränga och dåligt motiverade

Stängningstiden för restaurangerna är praktiskt taget en garanti för att ingen kommer att äta middag där. På restaurang sitter man vid bord och äter och dricker inte sprit eller sjunger karaoke efter att serveringen tagit slut. Riskerna är därför så små att serveringstiden måste förlängas avsevärt. I ShUB 9/2021 rd sägs det att tröskeln för att genom förordning stänga restauranger före klockan 21 ska vara särskilt hög. Vad gäller restauranger föreslår vi undertecknade att klockslaget skjuts fram med fyra timmar, från klockan 19.00 till klockan 23.00.

Också tidsgränsen för restauranger med alkoholservering är för sträng. Vi undertecknade kräver att serveringsbegränsningarna senareläggs med tre timmar så att exempelvis restauranger som enligt förslaget ska upphöra med serveringen klockan 17.00 får fortsätta fram till kl. 20.00.

Andra coronaåtgärder, bland annat vaccinationer, måste beaktas

Restriktionerna beträffande närkontakt beaktar exempelvis inte eventuell användning av munskydd, coronavaccination, genomgången covid-19 eller negativa testresultat. Vid utfrågningen av sakkunniga föreslogs ett nytt moment i 58 d §:

– Beslut om närkontakt är inte förpliktande för en innehavare av ett utrymme inomhus eller en verksamhetsansvarig, som av kunderna eller deltagarna kräver
1. intyg över coronavaccination, genomgången sjukdom eller ett aktuellt negativt testresultat för att komma in i lokalen eller
2. användning av mun- och nässkydd vid vistelse i lokalen.

Vårt ändringsförslag är värt att stödja. Redan för ett år sedan diskuterades ”coronapass” och coronafria områden, där konsumenter och företag kan röra sig lite friare. Den här typen av bestämmelser har redan testats utomlands. Om coronan blir ett bestående, lågintensivt plågoris, är åtgärder av det här slaget praktiskt taget det enda alternativet för att öppna ett flertal branscher.

Ett standardiserat intyg anpassat till det europeiska intyget visar att innehavaren har vaccinationsskydd eller negativt testresultat eller har haft covid-19. Vi föreslår att statsrådet snabbt bereder och inför ett sådant intyg eller pass.

Ersättningarna ska vara tillräckligt stora

Stöden 2020 täckte cirka 11 procent av omsättningsförlusten inom förplägnadsverksamheten och cirka 5 procent inom inkvarteringsverksamheten. Det är viktigt att jämföra ersättningarnas storlek och erfarenheterna från andra länder. Samtidigt måste det göras en bedömning av om nuvarande ersättningspraxis räcker till för att skydda företagarnas, underleverantörskedjornas och finansiärernas intressen. I och med att coronaåtgärderna drar ut på tiden försämras företagens ekonomiska situation, vilket innebär att ersättningarna i själva verket måste stiga med tiden för att vara neutrala.

Utlåtande EkUU 15/2021 rd
Avvikande mening /saf och saml

Avvikande mening

Vi föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 12.5.2021

Veikko Vallin saf
Minna Reijonen saf
Pia Kauma saml
Janne Sankelo saml
Juhana Vartiainen saml